

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญ และปัญหา

ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์เลี้ยงคู่กับเกษตรกรไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นอาหารโปรตีนในครัวเรือนเป็นหลัก หรือจำหน่ายในพื้นที่ และบางครั้งใช้สำหรับพิธีกรรมต่างๆ ของแต่ละชนเผ่าบนพื้นที่สูง ปัจจุบันไก่พื้นเมืองได้รับความนิยมมากกว่าไก่เนื้อที่วางขายท้องตลาด เนื่องจากเนื้อแน่นรสชาติอร่อย มีความต้องการของตลาดสูง ถึงจะมีข้อจำกัดการเลี้ยงในเรื่องของการเจริญเติบโตที่ต่ำผลิตได้ปริมาณน้อย เพราะแต่ละบ้านเลี้ยงประมาณ 5-10 ตัวต่อครัวเรือน แต่ไก่พื้นเมืองมีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงบนพื้นที่สูงได้ดี ทนทานต่อโรค และสัตว์รบกวนอื่นๆ สามารถฟักไข่และเลี้ยงลูกได้ดี จนทำให้สามารถสืบทอดแพร่พันธุ์ได้ในหลายพื้นที่ แต่ไก่พื้นเมืองมีความหลากหลายของสายพันธุ์ มีการเจริญเติบโตที่ต่างกันตามสภาพของพื้นที่เลี้ยง และเกษตรกรของชุมชนบนพื้นที่สูงมีการเลี้ยงกันค่อนข้างมาก ซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีไก่พื้นเมืองประจำถิ่นของแต่ละพื้นที่ แต่เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยหรือเลี้ยงหลังบ้านทำให้อัตราการสูญเสียค่อนข้างมาก รวมถึงมีการนำไก่พื้นเมืองต่างถิ่นเข้ามาเลี้ยงและให้ผสมพันธุ์กันเองแบบธรรมชาติ จึงส่งผลให้สายพันธุ์ดั้งเดิมค่อยๆ หายไป

ไก่พื้นเมืองมีความหลากหลายทางชีวภาพ ที่สามารถใช้ทำการประเมินสถานะภาพของไก่ และสามารถประกอบทางด้านการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์โดยการจำกัดการล่า และการเลี้ยงเพิ่มจำนวนประชากร (stock enhancement) แล้วปล่อยคืนสู่ธรรมชาติหรือส่งเสริมการเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมความหลากหลายของสปีชีส์ของไก่ เกิดจากความแตกต่างของฝูงไก่ภูมิประเทศวิธีการผสมคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ ซึ่งสามารถใช้จำแนกพันธุ์ไก่พื้นเมือง ขณะที่ปรีชา (2558) ได้จำแนกสีของไก่พื้นเมืองไทยเป็น 9 ประเภท ได้แก่ สีเหลือง สีประดู่ สีเขียว สีเทา สีเลา สีทองแดง สีดำ สีลาย และสีเหลือง ได้รับรวบรวมลักษณะมาตรฐานไก่พื้นเมืองไทยได้ 12 สายพันธุ์ ได้แก่ ไก่เหลืองหางขาว ไก่พระนเรศวร ไก่ประดู่หางดำ ไก่ประดู่เลาหางขาว ไก่เขียวเลาหางขาว ไก่เขียวหางดำ ไก่เทาหางขาว ไก่ทองแดงหางดำ ไก่กนกแดง ไก่กนกดำ ไก่ลายหางขาว และไก่สี นอกจากนี้ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์เอกลักษณ์ประจำถิ่นหลายพื้นที่ในประเทศไทยเช่นเหลืองหางขาว (พิษณุโลก) ประดู่หางดำ(สุโขทัย) แสมดำ (พิจิตร) เขียวหางดำ (อุดรดิตถ์และฉะเชิงเทรา) เทาหางขาว (ตาก) ดำ (แพร่) แดง (อุดรธานี) เป็นต้น

จากการรวบรวมและศึกษาลักษณะสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองใน 10 พื้นที่ งบประมาณ พ.ศ. 2561 ได้แก่ (1) สายพันธุ์จากบ้านดง จ.แม่ฮ่องสอน (2) สาย อ.ลี้ จ.ลำพูน (3) สายบ้านห้วยน้ำกิน อ.เวียงป่าเป้า จ. เชียงราย (4) สาย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ (5) สายบ้านหาดส้มปอย อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ (6) สายบ้านปางแดงใน อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ (7) สายดอยอินทนนท์ จ.เชียงใหม่ (8) สายบ้านยังเมิน อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ (9) สาย จ.แม่ฮ่องสอน และ (10) สายบ้านแม่สาบ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ โดยทำการเก็บรวบรวมไก่พ่อพันธุ์จำนวน 10 ตัว แม่พันธุ์ 50 ตัว ซึ่งมาจากสายพันธุ์ในแต่ละพื้นที่อย่างละ 6 ตัว อัตราส่วนพ่อพันธุ์ 1 ตัวต่อแม่พันธุ์ 5 ตัว พบว่าอายุไก่เมื่อเริ่มผสมพันธุ์ได้มีอายุตั้งแต่ 5 เดือนขึ้นไป เพศผู้มีน้ำหนักระหว่าง 1.0-1.5 กก. เพศเมีย มีน้ำหนักอยู่ระหว่าง 0.8-1.2 กก. ลักษณะขนมีสี

น้ำตาลแดง เหลือง ดำน้ำตาลดำ คอมีสีน้ำตาลแดง เหลือง ปีกมีสีเหลือง ดำน้ำตาล และหาง มีสีดำ น้ำตาล เขียว ลักษณะหงอนแบบจักร ตุ่มหูสีแดงและสีขาว สีแข้งมีสีเทาและสีดำ ความสูง (วัดจากพื้น ผ่านดวงตาถึงปลายหงอน)เฉลี่ยตัวผู้เท่ากับ 35.6 เซนติเมตร ตัวเมีย เท่ากับ 27.7 แต่ยังมีจำนวน ประชากรไก่พื้นเมืองที่ยังไม่เพียงพอต่อการคัดเลือกและเก็บข้อมูล

โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ได้เพิ่มจำนวนพ่อแม่พันธุ์จากการทดสอบในปีงบประมาณ 2561 และคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมืองที่มีสมรรถภาพที่ดีอย่างน้อย 5 สายพันธุ์ ได้แก่ 1) สายห้วยน้ำกิน อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย 2) สายจอมทอง จ.เชียงใหม่ 3) สายลี จ.ลำพูน 4) สายปางแดงใน อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ และ 5) สายแม่ฮ่องสอนทดสอบสมรรถภาพการผลิตไข่ขุนในพื้นที่ 3 ระดับ ความสูงจากน้ำทะเล คือ ระดับความสูงต่ำกว่า 500 เมตรจากระดับน้ำทะเล ได้แก่ฟาร์มปศุสัตว์มูลนิธิ โครงการหลวง เมื่อนำไก่ 5 สายพันธุ์ มาทดสอบพบว่าไก่พื้นเมืองสายลีมื้ออัตราการเจริญเติบโตวันเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 0.007กก./วัน ระดับความสูง500-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่ พบว่าไก่พื้นเมืองสายแม่ฮ่องสอน มีอัตราการเจริญเติบโตวันเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 11 กรัม/วัน และระดับความสูง 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป ได้แก่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่ พบว่าไก่พื้นเมืองสายแม่ฮ่องสอน มีอัตราการเจริญเติบโตวันเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 13 กรัม/วัน ขณะที่อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยของไก่ทั้ง 5 สายพันธุ์อยู่ที่ 8 กรัม./วัน สำหรับการทดสอบสมรรถภาพการผลิตของไก่พ่อแม่พันธุ์ พบว่าอายุเมื่อเริ่มผสมพันธุ์ที่ 20 สัปดาห์ น้ำหนักที่ให้ไข่ฟองแรกเพศเมียเฉลี่ย 0.7 กก. โดยมีน้ำหนักไข่ฟองแรกเฉลี่ยเท่ากับ 50 กรัม อัตราการฟักออก 50-60 เปอร์เซนต์

อย่างไรก็ตามการทดสอบสมรรถภาพการผลิตของไก่พื้นเมืองในปี พ.ศ. 2562 จำเป็นต้องทดสอบต่อไปในระยะพ่อแม่พันธุ์ เพื่อเก็บข้อมูลสมรรถภาพการเจริญเติบโตในรุ่นลูกต่อไป ดังนั้น การศึกษาพันธุ์ไก่พื้นเมืองในครั้งนี้จึงควรศึกษาถึงสมรรถภาพการผลิตและการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่มีสมรรถภาพดีในการผลิตลูกรุ่นต่อไป และใช้เป็นประโยชน์ในด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้มีศักยภาพต่อการส่งเสริมให้เกษตรกรในท้องถิ่นได้เลี้ยงเพื่อเป็นแหล่งอาหารโปรตีน และเป็นการอนุรักษ์พันธุ์ไก่พื้นเมืองประจำถิ่นบนพื้นที่สูงของไทยอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมืองที่มีศักยภาพสำหรับการเลี้ยงเพื่อบริโภคและส่งเสริมเป็นอาชีพแก่เกษตรกรบนพื้นที่สูง
- 2) เพื่อศึกษาวิธีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงบนพื้นที่สูง